

K některým změnám v přeměnách obchodních společností od 1. 1. 2012

1. ledna 2012 vstoupila v účinnost novela zákona o přeměnách obchodních společností a družstev (publikovaná pod č. 355/2011 Sb.), která významně mění a doplňuje kodex účinný od 1. 7. 2008, aniž by však výrazněji zasahovala do jeho systematiky.

Jedním z důvodů přijetí nové úpravy byla implementace novelizace na komunitární úrovni (směrnice 2009/109/ES), jakož i reflexe rozhodnutí Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva. Novela jde však zjevně dále, když

nově komplexně upravuje řadu procesů souvisejících s přeměnami. Na tomto místě bych rád krátce upozornil na některé nové instituty, které novela přináší, resp. změnu těch dosavadních, a to ve vztahu k prakticky nejčastěji realizovaným formám přeměn, tj. fúzí a rozdělením.

Rozhodný den, účetní závěrky a zahajovací rozvahy

Asi nejvýraznější změnou je nová úprava rozhodného dne (k rozhodnému dni nastávají účetní účinky přeměny, zatímco právní účin-

ky přeměny nastávají zásadně zápisem do obchodního rejstříku) a na ni se vázící změny týkající se přípravy a schvalování účetních dokumentů. Stejně jako podle dosavadní úpravy nemůže rozhodný den přeměny předcházet o více než 12 měsíců den, v němž bude podán návrh na zápis přeměny do obchodního rejstříku. Zároveň se však umožňuje, aby jako rozhodný den byl stanoven nejpozději až den zápisu přeměny do obchodního rejstříku (aniž by však zákon specifikoval, jaký den může být jako „nejpozdější“ stanoven), tzn., že rozhodný den nemusí (jako dosud) předcházet dni konání valné hromady rozhodující o přeměně.

Beze změny zůstává, že ke dni, který předchází rozhodnému dni přeměny, se sestavuje (jako řádná nebo mimořádná) konečná účetní závěrka; k rozhodnému dni přeměny se pak sestavuje zahajovací rozvaha. Povinnost sestavit mezitímní účetní závěrku v případě, že účetní závěrka byla sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení projektu přeměny uplynulo více než 6 měsíců, odpadá nově mj. tehdy, jestliže k tomu všichni společníci všech osob zúčastněných na přeměně udělili souhlas.

V návaznosti na možnost flexibilního určení rozhodného dne již projekt přeměny nemusí obsahovat určení, v jaké struktuře nástupnická společnost přebírá složky vlastního a cizího kapitálu zanikající společnosti, jež nejsou závazkem; k zahajovací rozvaze však musí být připojen komentář, ve kterém je popsáno, do jakých položek zahajovací rozvahy byly převzaty položky vyplývající z konečné účetní závěrky té které osoby zúčastněné na přeměně nebo jak jinak s nimi bylo naloženo.

S určením rozhodného dne přeměny je spojen i další důsledek: usnesení valné hromady o schválení přeměny musí obsahovat i schválení konečné, případně i mezitímní, účetní závěrky a zahajovací rozvahy jen tehdy, předchází-li rozhodný den přeměny vyhotovení projektu přeměny, jinak se účetní závěrka schvaluje až po zápisu přeměny do obchodního rejstříku a zahajovací rozvaha se již neschvaluje (jakkoliv zákon o přeměnách není v tomto ohledu zcela konzistentní a tuto problematiku bude zřejmě nutno řešit i výkladem). Zároveň se ale zavádí nové ustanovení (§ 5a), podle kterého vyplývá-li ze zahajovací rozvahy, že celková ztráta nástupnické společnosti dosáhne následkem přeměny takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů by neuhrzená ztráta dosáhla nejméně poloviny základního kapitálu (obdobu § 193 odst. 1 obchodního zákoníku) nebo to lze s ohledem na všechny okolnosti předpokládat, nemůže rozhodný den přeměny následovat po vyhotovení projektu přeměny a přemě-

na může být zapsána do obchodního rejstříku, jen jestliže osoby zúčastněné na přeměně doloží znalecký posudek, z něhož vyplývá, že přeměna nezpůsobí úpadek nástupnické společnosti. Společnost tak musí být schopna i bez zahajovací rozvahy posoudit, zda (ne) nastane situace uvedená v předchozí větě, a zda je tak možné stanovit rozhodný den k pozdějšímu datu, než je den vyhotovení projektu přeměny.

Projekt přeměny, informační povinnosti, neplatnost

Projekt přeměny spolu s upozorněním pro věřitele na jejich práva je možno nově uveřejnit na internetových stránkách společnosti namísto uložení projektu do sbírky listin a zveřejnění oznámení a upozornění v Obchodním věstníku. I v takovém případě je však společnost povinna v Obchodním věstníku zveřejnit alespoň jeden měsíc přede dnem, kdy má být přeměna schválena, odkaz umožňující přístup k internetové stránce, na níž je projekt uveřejněn, a datum uveřejnění projektu na této stránce. Zákon klade zvláštní požadavky na takové uveřejnění: internetové stránky musí být dostatečným způsobem zabezpečeny a publikované dokumenty musí být opatřeny zaručeným elektronickým podpisem nebo uznávanou elektronickou značkou; zároveň nesmí během uveřejnění dojít k přerušení přístupu na internetovou stránku po dobu delší než 24 hodin.

Dá-li společník souhlas k tomu, že zúčastněná společnost bude k poskytování informací využívat elektronické prostředky, mohou mu být kopie projektu přeměny a dalších (zejména účetních) dokumentů zaslány elektronicky. Tyto dokumenty však společníkovi nemusí být zaslány vůbec, jestliže je společnost zpřístupní ve stanovené době před konáním valné hromady na internetové stránce, která umožňuje společníkům po celou dobu stažení a vytištění těchto dokumentů. Ohledně zabezpečení stránek a přístupu na ně platí obdobně to, co pro uveřejnění projektu přeměny.

Zákon nyní výslovně stanoví, že dojde-li v době od publikace projektu přeměny do zápisu přeměny do obchodního rejstříku ke změně v osobě společníka, který je uveden v projektu přeměny, nepovažuje se taková změna za změnu projektu; osoby zúčastněné na přeměně jsou povinny změnu v osobě společníka oznámit stejným způsobem, jakým publikovaly projekt přeměny, a statutární orgán společnosti, ve které došlo ke změně společníka, je povinen vyhotovit úplné znění projektu přeměny a doručit jej bez zbytečného odkladu ostatním osobám zúčastněným na přeměně.

Novela klade zvýšené nároky na notáře: notářský zápis o schválení přeměny valnou hromadou musí totiž vedle prohlášení podle notářského řádu obsahovat prohlášení notáře, že projekt přeměny je v souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem osoby zúčastněné na přeměně, nebo prohlášení, že v souladu není.

Určitých změn doznala – v návaznosti na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva proti České republice – i úprava neplatnosti přeměny, byť základní principy zůstaly zachovány: neplatnosti projektu přeměny se lze zásadně dovolat pouze zároveň s neplatností (alespoň jednoho) rozhodnutí o schválení přeměny; společník má právo (nevzdal-li se jej předem) podat návrh na vyslovení neplatnosti ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy bylo přijato usnesení valné hromady o schválení přeměny. Po zápisu přeměny do obchodního rejstříku již nelze tento zápis zrušit ani nelze určit neplatnost projektu přeměny nebo vyslovit neplatnost rozhodnutí o schválení přeměny ani změnit nebo zrušit projekt přeměny. Probíhá-li řízení o určení (vyslovení) neplatnosti v době zápisu přeměny, může navrhovatel změnit návrh tak, že se bude domáhat určení, zda projekt přeměny nebo rozhodnutí o schválení přeměny jsou v rozporu s právními předpisy nebo společenskou smlouvou (stanovami), jinak soud „určovací“ řízení zastaví. Bude-li navrhovatel či navrhovatelé v takovém „určovacím“ řízení úspěšní, mají podle zákona výslovně právo na náhradu škody a přiměřené zadostiučinění. Zákon tak nedává navrhovatelům nástroj, kterým by mohli najisto zabránit či oddálit zápis přeměny, pouze posluje jejich postavení v případě, že soud určí, že projekt přeměny nebo rozhodnutí o schválení přeměny jsou neplatné nebo v rozporu s právními předpisy nebo zakladatelskými dokumenty. Ohledně neplatnosti přeměny je však třeba ještě upozornit na novou úpravu vyplývající ze zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (srov. níže).

Podstatné změny jmění, právo na odkoupení podílu, právo na dorovnání

Novela zavádí povinnost statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti seznámit společníky před hlasováním o přeměně (vedle znalecké zprávy o přeměně, pokud se vyžaduje) se všemi podstatnými změnami týkajícími se jmění, k nimž došlo v období od vyhotovení projektu přeměny do dne konání valné hromady, která rozhoduje o přeměně, ve všech zúčastněných společnostech. Správnost oznámení o změnách týkajících se jmění musí být potvrzena auditorem, pokud společnost podléhá povinnému auditu, nebo znalcem, který prováděl ocenění jmění.

S tím souvisí i nový institut na ochranu společníků, a to právo na odkoupení obchodního podílu nebo akcií při změně jmění. Toto právo vznikne společníkovi nástupnické společnosti, jestliže mezi rozhodným dnem přeměny a zápisem přeměny do obchodního rejstříku dojde k podstatné změně nebo změněm týkajícím se jmění kterékoliv ze společností zúčastněných na přeměně, jež by odůvodňovaly jiný výměnný poměr podílů (ten byl již určen v projektu přeměny); uplatnění tohoto práva je však vázáno na další podmínky: mimo jiné, společník musel hlasovat proti schválení přeměny, od zápisu přeměny do obchodního rejstříku nevykonával v nástupnické společnosti práva společníka a právo na odkoupení podílu uplatnil v prekluzivní lhůtě dvou měsíců od zápisu přeměny do obchodního rejstříku.

Změny se týkají i práva na dorovnání: toto právo vznikne společníkům, není-li výměnný poměr podílů spolu s případnými doplatky uvedený v projektu přeměny přiměřený; přiměřenost se posuzuje k rozhodnému dni. Právo na dorovnání musí být uplatněno u povinné osoby alespoň jednou z oprávněných osob v prekluzivní lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy se stal zápis přeměny do obchodního rejstříku účinný vůči třetím osobám; uplatnění práva oznámí povinná osoba bez zbytečného odkladu stejným způsobem, jakým zveřejnila nebo uveřejnila projekt přeměny. Soudní rozhodnutí, kterým se oprávněné osobě přiznává právo na zaplacení dorovnání, je pak pro ni co do základu závazné i vůči ostatním oprávněným osobám. Dorovnání může být poskytnuto v penězích a na základě dohody mezi oprávněnou a povinnou osobou může být poskytnuto též nepeněžitou formou, zejména jako podíl na nástupnické společnosti. Podmínky pro uplatnění práva na dorovnání jsou tak zjevně méně striktní než podmínky pro uplatnění práva na odkoupení podílu.

Společníci se mohou práva na dorovnání a práva na odkoupení podílu vzdát; se souhlasem společníků všech zúčastněných společností pak statutární orgán není povinen seznamovat společníky se změnami jmění.

Ochrana věřitelů

V ustanoveních o ochraně věřitelů bylo upřesněno, že poskytnutí dostatečné jistoty mohou požadovat věřitelé nesplacných pohledávek (dřívější úprava používala termín „věřitelé, kteří nemohou požadovat uspokojení svých pohledávek“), kteří své pohledávky přimísí do šesti měsíců ode dne, kdy se zápis přeměny do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, jestliže se v důsledku přeměny zhorší dobytost jejich pohledávek. Posta-

vení věřitelů se posiluje tím, že zákon zakazuje výplatu plnění společníkům (např. výplatu doplatků či vkladů při snížení základního kapitálu) či vlastníkům vyměnitelných a prioritních dluhopisů a opčních listů dříve, než budou pohledávky věřitelů zajištěny.

Upravena byla i ustanovení týkající se přechodu zástavního práva k obchodnímu podílu nebo k účastnickým cenným papírům, např. akciím. Na rozdíl od obecné úpravy, podle které nelze již zastavený obchodní podíl či akcii opětovně zastavit, zákon o přeměnách takovou situaci (stejně jako dosud) umožňuje a konkurenci zástavních práv nově řeší tak, že stane-li se v důsledku přeměny týž obchodní podíl nebo účastnický cenný papír předmětem zástavního práva různých zástavních věřitelů, jejichž pohledávky byly před přeměnou zajištěny samostatně, uspokojí se v případě realizace zástavního práva tito zástavní věřitelé poměrně, jako kdyby k přeměně nedošlo. Výslovně se nově stanoví, že zanikají-li při fúzi zastavené obchodní podíly nebo účastnické cenné papíry, aniž dochází k jejich výměně, ale zástavní dlužník se již podílil na nástupnické společnosti, přechází zástavní právo na obchodní podíly nebo akcie zástavního dlužníka v nástupnické společnosti. Jestliže zastavené obchodní podíly nebo účastnické cenné papíry zanikají a zástavní právo nepřechází, má zástavní věřitel právo požadovat poskytnutí dostatečné jistoty.

U rozdělení společnosti se vedle terminologie (v případě, že rozdělovaná společnost zaniká, jde o tzv. rozštěpení, které je tak vedle oddělení, při kterém rozdělovaná společnost nezaniká, jednou ze dvou základních variant rozdělení) mění i pravidla týkající se ručení: ručením budou nadále zajištěny i ty pohledávky, u kterých bylo věřitelům (podle obecných ustanovení v § 35 a násl.) poskytnuto zajištění. Pokud jde o výši ručení, u nástupnické společnosti se upřesňuje, resp. doplňuje, že každá z nástupnických společností ručí za závazky, jež přešly z rozdělované společnosti na ostatní nástupnické společnosti nebo zůstaly rozdělované společnosti, společně a nerozdílně s ostatními nástupnickými společnostmi až do částky ocenění jmění, jež na ni mělo přejít podle projektu rozdělení, uvedené v posudku znalce pro ocenění jmění; nedochází-li k ocenění jmění posudkem znalce, ručí každá z nástupnických společností do částky vlastního kapitálu vykázané v zahajovací rozvaze. Pro ručení rozdělované společnosti platí i nadále, že tato ručí za závazky, jež přešly v důsledku oddělení na nástupnickou společnost či společnosti, do výše svého vlastního kapitálu vykázaného v zahajovací rozvaze.

Přeměny a trestní odpovědnost

1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (publikovaný pod č. 418/2011 Sb.), který se dotýká i přeměn obchodních společností, když upravuje přechod trestní odpovědnosti na právní nástupce a postup v případě, že je proti společnosti procházející přeměnou vedeno trestní stíhání.

Zákon vychází z obecné zásady, že trestní odpovědnost právnické osoby (společnosti) přechází na všechny její právní nástupce, přičemž přešla-li trestní odpovědnost na více právních nástupců, přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu mimo jiné k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užítky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu. U přeměn je toto pravidlo doplněno tak, že společnost, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, nemůže být do doby jeho pravomocného skončení zrušena a nemůže dojít k její přeměně ani k jejímu zániku, s výjimkou případů, kdyby důsledky byly nepřiměřené povaze spáchaného trestného činu; v takovém případě přechází trestní odpovědnost na právního nástupce. O tom, zda společnost může být zrušena a zda smí dojít k její přeměně, popřípadě k jejímu zániku, rozhodne na návrh v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem předseda senátu.

Společnost, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, je povinna neprodleně písemně oznámit státnímu zástupci a v řízení před soudem předsedovi senátu, že budou prováděny úkony směřující k jejímu zrušení, zániku nebo přeměně, a to před provedením těchto úkonů, jinak jsou tyto úkony neplatné. Neplatnost je však konstruována jako relativní, kdy pokud státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu nepodaří příslušnému soudu návrh na vyslovení neplatnosti úkonů směřujících ke zrušení, zániku nebo přeměně společnosti, neplatnost rozhodnutí o schválení přeměny nebo neplatnosti projektu přeměny, hledí se na tyto úkony jako na platné. ●

Mgr. Petr Dvořák, advokát
Vejmělka & Wunsch, s. r. o.

 VEJMEJKA & WUNSCH
ADVOKÁTI, ATTORNEYS AT LAW, RECHTSANWÄLTE